

КРУГЛИЙ СТИЛ «ПАНДЕМІЇ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА»

*Вознюк Дарія
Ліцей № 1, м. Хмельник*

ПАНДЕМІЇ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА

Людство протягом своєї історії зазнало багато пандемій, які охоплювали значну частину земної кулі, іноді забираючи життя мільйонів людей.

Чума Юстиніана (541–542) – найбільш смертельні пандемії в історії людства були викликані однією і тією ж бактерією – чумною бацилою *Yersinia pestis*. Перша з них – і перша пандемія в історії людства – вибухнула у Константинополі, столиці Візантійської імперії, в 541 р. до н. е. Її принесли з Єгипту через Середземне море з даниною, яку завойований Єгипет платив зерном візантійському імператору Юстиніану. Разом із зерном до Константинополя прибули і щури, які поширили заражених бліх по всьому місту. Чума миттєво рознеслася Європою, Азією та Північною Африкою, вбивши від 30 до 50 мільйонів осіб – майже половину населення цивілізованого світу.

«Чорна смерть» (1346–1353). Місце зародження пандемії чуми – пустеля Гобі. Пандемія чуми поширилася Європою, Африкою та Азією. Імовірно, вона зародилася в Азії. Чума поширювалася на інші континенти через бліх на щурах, які часто жили на борту торговельних кораблів. У період другої пандемії в 1346 році чума була занесена до Криму, а у 1351 р. через Польщу – до України (спочатку до Чернігова й Києва) й Московського князівства. В Україні вона особливо лютувала у Переяславі, де, за переписами, знищила все населення. Загиблих: 75–200 мільйонів.

Чорна віспа (1347–1353). Ця хвороба була споконвічною «мешканкою» Старого Світу, вбиваючи трьох із десяти хворих і залишаючи іншим на пам'ять потворні шрами. Але кількість смертей в Європі виявилася дрібницею, коли віспа прийшла в Америку разом із першими мандрівниками в XV ст. і почала викошувати десятками мільйонів тубільне населення Америки, яке не мало природного імунітету до хвороби. Лише в кінці XVIII ст. з чорною віспою вдалося покінчити. Порятунком стала перша в історії людства вакцина. Британський лікар Едвард Дженнер виявив, що доярки нечутливі до чорної віспи. Як виявилося, практично всі вони хворіли коров'ячою віспою, безпечною для людини, після чого вироблявся імунітет до «людської версії» хвороби. Дженнер провів експеримент: він заразив 9-річного сина свого садівника коров'ячої віспою, а потім піддав його дії бактерій чорної віспи. Хлопчик не захворів. Тоді Дженнер почав масово застосовувати цей метод. «Фінальним підсумком цієї практики може стати повне знищення чорної віспи», – писав він, і мав рацію: через два століття, в 1980 р., Всесвітня організація охорони здоров'я заявила, що віспа повністю стерта з лиця землі.

Велика лондонська чума (1665–1666). Лондону не було дано перепочинку після «чорної смерті». За 300 років – з 1348 по 1665 рр. – у британській столиці було зафіксовано приблизно 40 спалахів чуми – частіше, ніж раз на десятиліття.

У кожному з епідемій у британській столиці гинуло майже 20 % населення. На початку XVI ст. в Британії вперше вийшов закон про ізоляцію хворих. Будинки хворих відзначали тюком сіна, прив'язаним до жердини або конов'язі біля входу. Той, у кого в родині були хворі, повинен був виходити на вулицю з палицею білого кольору. Котів і собак масово вбивали, оскільки вважалося, що вони є переносниками чуми. Велика лондонська чума 1665 р. стала останнім і найсильнішим спалахом хвороби, вона забрала 100 000 життів лондонців за 7 місяців. Для боротьби із хворобою всі публічні заходи в місті були скасовані. Хворих силоміць заколочували у їхніх будинках, відзначаючи двері червоними хрестами із написом: «Боже, помилуй нас!». Мертвих звалювали на вози і закопували у спільних могилах. Ці заходи дали змогу покінчити з чумою назавжди.

Пандемія холери (1852–1860). Найбільш смертоносна із семи пандемій холери. Виникла в Індії, поширившись від дельти річки Ганг на Азію, Європу, Північну Америку та Африку. Британський лікар Джон Сноу відстежував випадки холери і врешті-решт ідентифікував забруднену воду як засіб передачі хвороби. У рік, коли він це з'ясував, у Великобританії від пандемії померли 23 тисячі людей.

Пандемія грипу («іспанка») (1918–1920). Внаслідок цієї пандемії заразилася понад третина населення світу, померли від хвороби 20–50 мільйонів людей. Особливістю «іспанки» було те, що від неї найбільш помирали молоді міцні люди, вона була менш небезпечною для дітей і людей похилого віку.

Пандемія «гонконгського» грипу (1968). Із першого зареєстрованого випадку в Гонконзі протягом трьох місяців хвороба поширилася на Філіппіни, Індію, Австралію, Європу і США. Хоча пандемія 1968 р. мала порівняно низький рівень смертності (0,5 %), вона призвела до загибелі понад мільйона людей, серед яких 500 000 жителів Гонконгу, приблизно 15 % його населення на той час. Загиблих: 1 мільйон.

Пандемія ВІЛ / СНІД (2005–2012). Уперше хвороба ідентифікована в Демократичній Республіці Конго в 1976 році. На сьогодні із ВІЛ живе від 31 до 35 мільйонів людей, переважна більшість – в Африці на південь від Сахари, де 5 % населення інфіковані. Загиблих: 36 мільйонів.

Свинячий грип (2009–2010). Ця пандемія показала, що навіть у XXI столітті заходи для протидії епідеміям все ще потрібно покращувати. Померли 150–575 тис. людей.

COVID-19 (2019). 31 грудня 2019 р. Всесвітня організація охорони здоров'я була поінформована про виявлення випадків пневмонії, спричиненої невідомим збудником, 3 січня китайські служби повідомили про 44 випадки пневмонії у місті Ухань у сьомому за величиною місті в Китаї, населення якого перевищує 11 мільйонів людей. Це головний транспортний вузол у центральному Китаї. Патоген виявився новим коронавірусом, який раніше не спостерігався серед людської популяції.

Джерела та література

1. <https://www.radiosvoboda.org/a/30493269.html>
2. <https://businessviews.com.ua/ru/studies/id/11-pandemij-jaki-zminili-hid-istoriji-ljudstva-vid-chornoji-smerti-do-koronavirusu-2126/>
3. <https://vsviti.com.ua/interesting/history/123237>